

BIBLIOTECA / LIBRARY

doi: 10.1344/Svmma2016.7.8

Aquesta secció recull la producció científica de l'Institut de Recerca en Cultures Medievales pel què fa a la publicació de llibres i a la presentació de tesis doctorals.

§ PUBLICACIONS / PUBLICATIONS

CATALUNYA, 2016. *Catalunya i l'Europa septentrional a l'entorn de 1400*. Terés, M. Rosa (ed.). Roma: Viella.

Resum

Aquesta publicació parteix d'una intenció molt clara: poder demostrar que la Corona d'Aragó, i de manera molt especial l'àmbit català, visqué cap a 1400 un període de gran plenitud creativa durant el qual predominaren les relacions de la Corona amb els territoris de l'Europa septentrional, tot mantenint els contactes amb Itàlia i altres indrets de la Mediterrània. Les causes d'aquest canvi foren diverses però varen tenir molt de pes els interessos polítics, econòmics i també culturals, tots ells afavorits per avantatjoses aliances matrimonials. Alguns dels estudis posen l'èmfasi en la descoberta de noms d'artistes que evoquen un origen septentrional, bé sigui francès, flamenc, alemany o anglès, tot i que sovint no n'hàgim conservat les obres. D'altres deixen constància dels viatges, documentats o suposats, que pogueren fer alguns artistes autòctons cap als territoris del nord. En alguns casos, el desconeixement de les autories no ha estat impediment per a poder valorar la novetat i el caràcter internacional de les obres que sortosament sí ens han arribat. De vegades, els artistes forans s'estigueren només de pas a la Corona d'Aragó i la seva petjada degué ser fugaç, però també es té constància dels que s'hi establiren durant molt de temps, fet que va propiciar tota mena de profunds intercanvis. Totes aquestes circumstàncies van contribuir a bastir un dels períodes més fructífers i internacionals de l'art gòtic català.

Paraules clau: Art medieval, Art gòtic, Art català, Art gòtic català, Corona d'Aragó, Europa septentrional, Mediterrània, Art gòtic flamenc, Art gòtic francès, Art gòtic anglès, Art gòtic alemany, Art gòtic italià, Artista

Abstract

The main goal of the present publication is to show that, around 1400, the Crown of Aragon, and most particularly the Catalan area, experienced a period of great creative fulfilment during which the Crown was predominantly oriented towards northern Europe, without detriment to its ties with Italy and other regions of the Mediterranean. There were several reasons for this shift in orientation, but political, economic, and cultural interests—all of them supported by advantageous matrimonial alliances—carried much weight. Some of the studies in this work

emphasize the discovery of artists' names that betray a northern origin—French, Flemish, German or English—whose works are now, more often than not, lost. Other studies take stock of the documented and suspected travels that some local artists might have undertaken to northern territories. In some cases, the lack of authorship has not been an impediment to assess the novelty and the international character of the works that have fortunately survived. Some foreign artists were just passing through the Crown of Aragon and thus left an ephemeral mark, but there is also record of those who settled for a long time, a fact that prompted all kinds of profound exchanges. All these circumstances contributed to transforming this historical moment into one of the most fruitful and international periods of Catalan Gothic art.

Keywords: Medieval Art, Gothic Art, Catalan Art, Catalan Gothic Art, Crown of Aragon, Northern Europe, Mediterranean area, Flemish Gothic Art, French Gothic Art, English Gothic Art, German Gothic Art, Italian Gothic Art, Artist

URL: <http://www.viella.it/libro/9788867283194>

Altres enllaços relacionats:

<http://www.ircvm.ub.edu/publicacions/ircvmmedievalcultures/tabid/296/language/ca-ES/Default.aspx>

<http://www.ub.edu/magnaars/ca/>

<https://www.facebook.com/Magna-Ars-1379057212402228/>

§TESIS DOCTORALS/ DOCTORAL DISSERTATIONS

Autor: Joan María JAIME MOYA

Títol: *El lèxic d'origen germànic en el llatí medieval de Catalunya*

Director: Pere J. QUETGLAS NICOLAU

Data de lectura: 31 d'octubre de 2015

Resum

El nostre treball, que està inserit dins del projecte del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), compartit per la Universitat de Barcelona i el Consell Superior d'Investigacions Científiques, ha consistit a elaborar un estudi etimològic del lèxic d'origen germànic que apareix en el llatí medieval de Catalunya. Concretament, s'han estudiat els termes d'origen germànic (gòtic i fràncic) que van penetrar com a superstrat en el llatí altmedieval de Catalunya, des de l'antiguitat tardana fins al tombant del segle XII.

Així mateix, l'estudi lingüístic d'aquest lèxic d'origen germànic, que, a més a més, mostra sovint la primera aparició dels mots del romanç preliterari ja parlat en el territori de la Catalunya actual, també ens permet conèixer i comprendre les característiques socials i culturals de l'època.

Paraules clau : Lexicografia llatina, Lingüística llatina medieval, Germanismes en llatí medieval

Abstract

Our work forming part of the Project *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), shared by the University of Barcelona and the Higher Council for Scientific Research, consists in carrying out an etymological study on the lexicon of Germanic origin that appears in Medieval Latin of Catalonia. In particular, we have studied the terms of Germanic origin (Gothic and Franconian) that penetrated as a superstrate into the early Medieval Latin of Catalonia from Late Antiquity till the end of the twelfth century.

Likewise, the linguistic study on the lexicon of Germanic origin in addition to revealing the first appearance of some words of the preliterary Romance, which was already spoken throughout the current territory of Catalonia, also enables us to learn and understand social and cultural characteristics of that period.

Keywords: Latin lexicography, Medieval Latin linguistics, Germanisms in medieval Latin

Autor: Carles MARTY MINGUET

Títol: *La correspondència epistolar de Ambrosio de Milán*

Director: Josep VILELLA MASANA

Data de lectura: 18 de gener de 2016

Resum

La tesi consisteix en un inventari complet de la correspondència epistolar d'Ambrós de Milà. En la tasca no només s'han tingut en compte les cartes conservades remeses pel bisbe, sino també aquelles d'ell i dels seus destinataris que es documenten a través de respostes o d'altres testimonis. L'examen de les epístoles s'ha centrat principalment en les qüestions següents: la cronologia, identificació dels expeditors i dels receptors, llocs d'origen i de destinació, referències documentals i contingut dels escrits, així com els personatges esmentats o al·ludits en els mateixos. Fruit d'aquesta feina ha estat la identificació de 88 cartes desaparegudes (19 compostes per Ambrós), endemés del registre de 200 individus no bíblics referits en els textos. També a destacar es l'aportació interpretativa en matèria de cronologia, prosopografia i contingut historiogràfic de les cartes, especialment en relació amb l'activitat religiosa, la vida i el rerefons històric d'Ambrós de Milà.

Paraules clau: Ambrós, Epístoles, Milà, Bisbe, Església

Abstract

The thesis consists of a complete inventory of Ambrose's documented epistolary exchange. In the task, not only the preserved letters remitted by the bishop have been considered, but those too, from him and his correspondents that are documented through replies or other testimonies. The exam of the epistles has principally focused on the following questions: the chronology, identification of the senders and the receivers, locations of origin and destination, documentary

references of the writings, their contents, and the characters mentioned or alluded to in them. Fruit of the investigation has been the identification of 88 disappeared letters (19 of them composed by Ambrose), as well as the register of 200 non-biblical characters referred to in the texts. Also remarkable is the new interpretational input in matters of chronology, prosopography, and historiographical contents of the epistles, especially concerning the work, the life, and the historical background of Ambrose of Milan.

Keywords: Ambrose, Epistles, Milan, Bishop, Church

Autor: Inés GARCÍA LÓPEZ

Títol: *El periplo de los Hávamál en los países de habla germánica: aspectos de su recepción ecdótica, traductológica y teórico-crítica*

Directores: Marisa SIGUAN BOEHMER; Macià RIUTORT I RIUTORT

Data de lectura: 20 de gener del 2016

Resum

El periple dels *Hávamál* és una investigació sobre la recepció literària i traductològica dels *Hávamál* als països de parla germànica. Els *Hávamál* són un poema escrit en norrè i conservat al manuscrit del segle XIII anomenat Codex Regius GkS 2365 in 4°. La primera part de la tesi està dedicada a la història del manuscrit, i a l'anàlisi dels seus aspectes ecdòtics i paleogràfics. La segona part examina la història de la recepció del poema a través de les apropiacions polítiques, culturals i literàries realitzades des de la primera referència al poema al segle XVII fins a l'actualitat. S'exposaran i analitzaran els principals paradigmes d'investigació de la literatura norrena, especialment aquells referits a la poesia èdica i, específicament, als *Hávamál*.

Paraules clau: *Hávamál*, Poesia èdica, Literatura norrena, Recepció literària, Islàndia medieval

Abstract

The Odyssey of the *Hávamál* is an investigation into manuscript transmission, translation, and literary and critical reception of the *Hávamál*, in German-Speaking countries. The *Hávamál* is an Old Norse poem preserved in the 13th century manuscript Codex Regius GkS 2365 in 4°. The first part of this study is concerned with the history of this manuscript, the analysis of the paleographical and ecdotic aspects. The second part examines the history of the poem's reception through political, cultural and literary appropriations from the first reference to the poem in the 17th century until the present. The main paradigms related to the Old Norse research studies will be observed and described, especially in relation to the Eddic poetry and specifically with the *Hávamál*.

Keywords: *Hávamál*, Eddic poetry, Old Norse Literature, Literary reception, Medieval Iceland

URL: <http://www.ub.edu/cric/es/alumnat/garcia-lopez-ines>

Autor: Josep M. PALAU I BADUELL

Títol: *El bisbat d'Urgell a l'inici del segle XIV (a través de la visita pastoral de 1312 a 1315)*

Director: Ignasi J. BAIGES I JARDÍ

Data de lectura: 21 de gener de 2016

Resum

La tesi consisteix en la transcripció i l'estudi de la visita arquebisbal al bisbat d'Urgell realitzada entre 1312 i 1315. Aquesta és la part més important del treball, ja que és una font pràcticament inèdita. La transcripció del document té un gran interès per conèixer la vida religiosa d'Urgell a l'inici del segle XIV.

L'estudi de la visita és l'altra gran part del treball. S'ha realitzat un succint estudi de les visites pastorals. A continuació es descriu la diòcesi d'Urgell al segle XIV. S'inicia amb un breu apunt històric del bisbat d'Urgell, per continuar amb la delimitació de l'àmbit geogràfic des d'una òptica eclesiàstica. Seguidament, s'analitza la font transcrita amb la finalitat de perfilar quina era la vida del clergat i del laïcat urgell·litans. A continuació es fa un estudi de la visita a través dels punts principals de l'esquema de les visites: la *visitatio rerum*, i la *visitatio hominum*. Per últim cal destacar la cartografia elaborada amb la distribució parroquial de la diòcesi.

Paraules clau: Visites pastorals, Diòcesi d'Urgell, Transcripció, Baixa Edat Mitjana

Abstract

This thesis is based on the transcript and study of the archiepiscopal visitation to the Urgell diocese conducted between 1312-1315. This data comprises the main part of the doctoral thesis, since the unpublished source is practically unknown. The transcript of the document is of great interest in order to know the religious life of Urgell at the beginning of the 14th century.

The source transcription is completed by an in-depth study, performing in first place a brief analysis concerning the pastoral visitations. Subsequently the territory of the diocese of Urgell in the fourteenth century is described. It begins with a brief historical context of the diocese to continue with the delimitation of the geographical area since an ecclesiastical perspective. The study is continued by the analysis of the transcribed source in order to outline the main traits of the life of the clergy and lay people of the Urgell diocese. Eventually the visitation is surveyed through the scheme of pastoral visitations: the *visitatio rerum* and the *visitatio hominum*. Finally, a mapping has been performed in which the parish distribution of the diocese of Urgell is displayed.

Keywords: Pastoral visitations, Diocese of Urgell, Transcription, Late Middle Ages

Autor: Marta SEGARRÉS GISBERT

Títol: *De diuersis artibus* de Teòfil: edició, traducció al català i comentari

Director: Pere J. QUETGLAS NICOLAU

Data de lectura: 28 de gener de 2016

Resum

De diuersis artibus de Teòfil és una de les obres sobre art i artesanía més importants de l'Edat Mitjana. Està dividida en tres llibres que s'ocupen, respectivament, de pintura, vitralleria i orfebreria. La nostra tesi doctoral consta, en primer lloc, d'un estudi preliminar on s'exposen les teories que s'han formulat recentment pel que fa a l'autoria, la datació i el títol d'aquesta obra i s'hi inclou un estudi sobre les principals fonts de la tecnologia artística medieval. Hi incorporem un apartat dedicat a la transmissió manuscrita del tractat i a les edicions i traduccions que s'han publicat fins al moment. En segon lloc, oferim una edició revisada de *De diuersis artibus*, aportant noves variants i esmenes significatives. Aquest treball conté també la primera traducció al català d'aquest tractat medieval. Finalment, presentem un extens comentari de l'obra, en el qual examinem i contextualitzem les tècniques i l'art que s'hi descriu, acompanyat d'un ampli annex d'imatges.

Paraules clau: *De diuersis artibus*, *Schedula diuersarum artium*, Teòfil, Llatí medieval, Tècniques artístiques, Art medieval

Abstract

De diuersis artibus or *Schedula diuersarum artium* written by the monk Theophilus is one of the most important medieval works about art techniques. This medieval treatise is divided into three books, which deal respectively with paint, glass and metalwork.

First, the present work provides a preliminary consideration about the most recent theories regarding authorship, dating and the title of this treatise. It also includes a study of the main sources of medieval art technology. In addition, there is a section that deals with the treatise's manuscript tradition and with the editions and translations that have hitherto been published. Secondly, we offer a new edition of the *De diuersis artibus*, providing new variants and meaningful corrections. This work also contains the first Catalan translation of the treatise. Finally, we present an extensive study of the work in which we contextualize and examine the art techniques that are described together with a large annex of images.

Keywords: *De diuersis artibus*, Theophilus presbyter, *Schedula diuersarum artium*, Medieval latin, Art techniques, Medieval art

Autor: Arantxa ILLGEN IZQUIERDO

Títol: *Formes del Logos en la novel·la grega bizantina. Estudi narratològic de les Διηγήσεις bizantines d'època Comnena (s. XII) i Paleòloga (s. XIII-XV)*

Director: Ernest Emili MARCOS HIERRO

Data de lectura: 29 de gener de 2016

Resum

Des del segle XII fins al XV, els cercles literaris de la cort bizantina a Constantinoble i a Nicea produeixen uns relats de tema amorós i esquemes que reprenen la ficció hel·lenística, els quals són anomenats “diegesis”. Es tracta de narracions en vers i, excepcionalment, en prosa, que es caracteritzen per mostrar usos lingüístics peculiars, propers a la “performance” oral. Des del punt de vista de la teoria del llenguatge i de la narratologia, la tesi proposa un recorregut per les formes de la paraula, el Logos, en un intent de concreció del seu rol narratiu en les novel·les. Tant en les obres d'època Comnena (*Rodante i Dosiclés*, Teodor Prodrom; *Aristandre i Cal·litea*, Constantí Manassés; *Drosil·la i Cariclés*, Nicetes Eugenianós; *Hismine i Hismínies*, Eustaci Macrembolites), com en les d'època Paleòloga (*Libistre i Rodamne*; *Beltandre i Crisança*; *Cal·límac i Crisórroe*; *Flòrios i Platsiaflora*; *Imberi i Margarona*), hom hi revisa les imatges del monòleg, el diàleg, les cançons i les cartes, com a formes del discurs dins la narració.

Paraules clau: Narratologia, Novel·la grega, Novel·la bizantina, Literatura grega medieval i bizantina, Bizanci

Abstract

From the Twelfth century to the Fifteenth centuries the literary circles of the Byzantine court in Constantinople and Nicaea produced a kind of narrative, the “diegesis”, which are of amorous thematic and reproduce the fictional patterns of the Hellenistic romances. Those verse narratives, only occasionally in prose, show some particular linguistic uses, which are next to the oral “performance”. From the point of view of the Linguistic Theory and Narratology, this dissertation deals with the analysis of the “Forms of Logos” as the main basis and structural network that conforms those narrative materials. The textual tradition of the “byzantine romance”, which embraces the Komnenian novels (*Rodanthe and Dosikles*, Theodore Prodromos; *Aristander and Kallithea*; Constantine Manasses; *Drosilla and Charikles*, Niketas Eugeneianos; *Hysmine and Hysminias*, Eustathios Makrembolites) as well as the Palaiologan ones (*Livistros and Rhodamne*; *Belthandros and Chrisantzza*; *Callimachos and Chrisorroee*; *Florios and Platziaflore*; *Imperios and Margarona*), is full of images of monologue, dialogue, songs and letters that we analyse as forms of discourse.

Keywords: Narratology, Greek romance, Byzantine romance, Medieval greek literature and byzantine literature, Byzantium

URL: <http://www.tdx.cat/handle/10803/275936>

Autor: **María del Rosario MOYA GUERRERO**

Títol: ***Estructura socio-econòmica del Camp de Tarragona durant els primers anys del segle XIV. Alcover, Valls i La Selva del Camp (1300-1320)***

Director: **Antoni RIERA MELIS**

Data de lectura: **29 de gener de 2016**

Resum

Aquest treball d'investigació vol reconstruir la història dels homes i dones del Camp de Tarragona en els inicis del segle XIV a partir de la informació continguda als llibres de notes que sobre les viles d'Alcover, la Selva del Camp i Valls, es conserven a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Són tres pobles de caràcter marcadament agrari, que s'integren el Senyoriu de la Mitra Tarragonina, i amb una sèrie de característiques que permeten la realització d'un estudi comparat que supera l'àmbit estrictament local.

Es tracta d'un treball de recerca d'evolució curta en el temps, en el qual s'ha prioritzat la intensitat a la prolongació cronològica ja que així ho ha permès la particularitat de les fonts emprades. D'aquesta manera s'analitzen els aspectes jurídics, econòmics i socials que es deriven de les relacions econòmiques establertes entre els habitants d'aquest territori amb la finalitat d'establir les bases socials i econòmiques que regeixen la vida dels "camptarragonins".

Paraules clau: Monografia històrica, Història regional, Història agrària, Camp de Tarragona

Abstract

The purpose of this research is the reconstruction of the history of 'el Camp de Tarragona' inhabitants in the early fourteenth century. It is a work conducted through the information contained in the notarial books from Alcover, La Selva del Camp and Valls that have been preserved in the Archdiocesan Historical Archive of Tarragona. These three villages had a significant agricultural character and they were integrated in the Archbishop of Tarragona's feudal estate. Their particular features allow the realization of a comparative study that goes beyond the strictly local sphere. This is a research with a short evolution in time that has prioritized the chronological intensity instead of the extension, because the sources allow it. Thus, legal, economic and social issues among this territory's dwellers are analyzed in order to establish the social and economic conditions that rule the 'camptarragonins' lives.

Keywords: Historical monograph, Regional history, Agrarian history, 'Camp de Tarragona'

Autor: Magdalena BERNAUS VIDAL

Títol: *Les llotges i les seves funcions a les ciutats medievals. El cas de Barcelona*

Director: Maria Rosa TERÉS TOMÀS

Data de lectura: 1 de febrer de 2016

Resum

Aquesta tesi examina l'evolució de les llotges en l'arquitectura catalana medieval, i més particularment la llotja de mercaders de Barcelona i el seu paper en aquest procés. Les llotges, procedents de l'entorn mediterrani, van aparèixer a l'àmbit català a final del segle XIII. Eren estructuralment equivalents als porxos de l'arquitectura popular, però van adquirir un caràcter més o menys monumental quan s'integraven en edificis oficials. El significat del terme va patir una evolució important a la Barcelona de final del segle XIV: una llotja va esdevenir un edifici públic destinat als afers mercantils, de grans dimensions i de caràcter representatiu. Els elements més característics d'aquesta nova tipologia, creada per l'arquitecte Pere Arús (Pere Arvei), deriven de l'arquitectura del poder civil. La llotja de mercaders de Perpinyà, poc posterior, segueix un model clàssic de casa de la ciutat, però les llotges de Mallorca i de València, ja de ple segle XV, van reprendre els trets bàsics de la llotja de Barcelona si bé els mestres Guillem Sagrera i Pere Compte, respectivament, les van portar a un nou nivell arquitectònic.

Paraules clau: Llotja, Porxo, Arquitectura gòtica civil

Abstract

This dissertation examines the evolution of the structures and buildings known as *llotges* in Catalan medieval architecture, and more specifically the role of the *llotja* of Barcelona in this process. The *llotges* have a Mediterranean origin, and they appeared as such in Catalonia in the late thirteenth century. While they were porticoed structures largely equivalent to the secular *porxos*, they sometimes had an official character and thus acquired a certain monumentality. At the end of the 14th century, the meaning of the term evolved significantly in Barcelona: a *llotja* became primarily a large-scale monumental public building intended for commercial affairs (i.e. a merchants hall). The new type was created by architect Pere Arús (Peter Arvei), and its most significant architectural characteristics derived from those of other civil monuments. The Perpignan *llotja*, built shortly after, followed a design frequent for town halls. The 15th-century *llotges* of Mallorca and Valencia retained the basic features of the Barcelona *llotja*, yet these two buildings were brought to a whole new architectural level by architects Pere Compte and Guillem Sagrera, respectively.

Keywords: Merchants hall, Loggia, Civil gothic architecture